

PRAWO KONSTYTUCYJNE

SEMESTR LETNI 2019/2020

mgr Anna Kuchciak

ZASADA PODZIAŁU WŁADZY

ART. 10 KONSTYTUCJI RP

art. 126 Konstytucji RP
(funkcje charakteryzujące
pozycję ustrojową):

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest najwyższym przedstawicielem Rzeczypospolitej Polskiej i gwarantem ciągłości władzy państwowej.
2. Prezydent Rzeczypospolitej czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium.
3. Prezydent Rzeczypospolitej wykonuje swoje zadania w zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach.

ZADANIA
(zob. szerzej, np.: postanowienie TK z 20 maja 2009, sygn. Kpt 2/08)

ZASADA INCOMPATIBILITAS (NIEPOŁĄCZALNOŚĆ)

art. 132 Konstytucji RP:

Prezydent Rzeczypospolitej nie może piastować żadnego innego urzędu ani pełnić żadnej funkcji publicznej, z wyjątkiem tych, które są związane ze sprawowanym urzędem.

szerokie ujęcie

+ zob. art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2399).

Konstytucja RP + ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy

t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 684 ze zm., dalej: k.w.
(zwl. Dział V Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej)

zarządza Marszałek Sejmu
zob. szerzej art. 128 ust. 2 Konstytucji RP,
art. 290. § 1 k.w.

WYBORY PREZYDENTA RP

na Prezydenta RP zostaje wybrany kandydat, który
otrzymał **więcej niż połowę** ważnie oddanych głosów
(na podst. art. 127 ust. 4 zd. 2 Konstytucji RP)

A L E :
brak wymaganej większości
I I t u r a g ł o s o w a n i a
14. dnia po pierwszym głosowaniu
(art. 127 ust. 5 Konstytucji RP)

Sąd Najwyższy

stwierdza

ważność wyboru
Prezydenta RP

Prezydent elekt

złożenie przysięgi
przed Zgromadzeniem Narodowym
(rota określona w Konstytucji RP
art. 130)

o b j ę c i e u r z ę d u

Prezydent urzędujący

K
A
D
E
N
C
J
A

5 lat

A L E :

wcześniejsze opróżnienie urzędu
(art. 131 ust. 2 Konstytucji RP, wyliczenie enumeratywne):

- śmierć Prezydenta RP
- zrzeczenie się urzędu przez Prezydenta RP
- stwierdzenie nieważności wyboru Prezydenta RP lub inne przyczyny nieobjęcia urzędu
- uznana przez Zgromadzenie Narodowe trwała niezdolność do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia (uchwała podjęta większością **co najmniej 2/3 głosów** ustawowej liczby członków ZN)
 - złożenie Prezydenta z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu (zob. art. 145 Konstytucji RP)
+art. 228 ust. 7 Konstytucji RP

opróżnienie urzędu

przejściowa niemożność sprawowania urzędu

art. 131 ust. 1
Konstytucji RP

wylączna kompetencja
Trybunału Konstytucyjnego

zastępstwo

**przejęcie wykonywania obowiązków
Prezydenta RP przez Marszałka Sejmu**
(do czasu wyboru nowego Prezydenta RP)

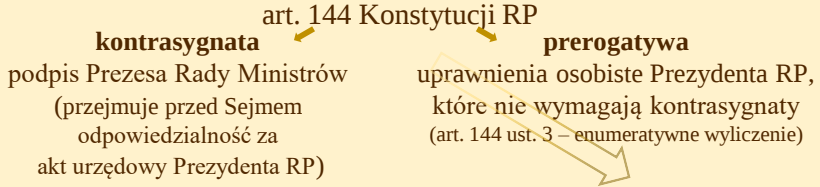
jeżeli Marszałek Sejmu nie może
wykonywać obowiązków Prezydenta RP,
obowiązki te przejmuje **Marszałek Senatu**
(art. 131 ust. 3 Konstytucji RP)
m. in.: zarządzanie nowych wyborów
prezydenckich
(zob. szerzej: art. 128 ust. 2 Konstytucji RP)

A L E :

wyjątek w art. 131 ust. 4 Konstytucji RP

bierne prawo wyborcze:

- *Na Prezydenta Rzeczypospolitej może być wybrany obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu* (art. 127 ust. 3 zd. 1 Konstytucji RP),
- kandydatami nie mogą być osoby, które już dwa razy odbyły prezydencką kadencję: *Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany na pięcioletnią kadencję i może być ponownie wybrany tylko raz* (art. 127 ust. 2 Konstytucji RP).
- *Kandydata zgłasza co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu* (art. 127 ust. 3 zd. 2 Konstytucji RP).
Zgłoszenie musi być poparte podpisami zgłaszających (art. 296 zd. 2k.w.)
zob. art. 297 – 306 k.w.

TRADYCYJNE (KLASYCZNE) KOMPETENCJE GŁOWY PAŃSTWA

• prawo łaski

(+ art. 144 ust. 3 pkt 18 – prerogatywa)

art. 139 Konstytucji RP: *Prezydent Rzeczypospolitej stosuje prawo łaski.* Prawa łaski nie stosuje się do osób skazanych przez Trybunał Stanu

ograniczenie podmiotowe

postępowanie o ułaskawienie

↓
Rozdział 59 (*Ułaskawienie*)
ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r.
- Kodeks postępowania karnego
(t.j.: Dz.U. z 2020 r., poz. 30 ze zm.)

PRAWO ŁASKI - ABOLICJA - AMNESTIA

INDYWIDUALNE

GENERALNE

• nadawanie orderów i odznaczeń

(+ art. 144 ust. 3 pkt 16 – prerogatywa)

art. 138 Konstytucji RP: *Prezydent Rzeczypospolitej nadaje ordery i odznaczenia.*

↓
ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach
(t.j.: Dz. U. z 2020 r., poz. 138)

• nadawanie obywatelstwa polskiego i wyrażanie zgody na jego zrzeczenie

(+ art. 144 ust. 3 pkt 19 – prerogatywa)

art. 137 Konstytucji RP: *Prezydent Rzeczypospolitej nadaje obywatelstwo polskie i wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.*

↓
ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim
(Dz.U. z 2020 r., poz. 347 ze zm.)

art. 4 ustawy o obywatelstwie polskim
Obywatelstwo polskie nabywa się:

- 1) z mocy prawa;
- 2) przez nadanie obywatelstwa polskiego;
- 3) przez uznanie za obywatela polskiego;
- 4) przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.

— art. 18: *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może nadać cudzoziemcowi obywatelstwo polskie.*

art. 19 ust. 1: *Nadanie obywatelstwa polskiego następuje na wniosek cudzoziemca.*

art. 21 ust.1 zd. 1: *Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego składa się, za pośrednictwem wojewody lub konsula, osobiście lub korespondencyjnie z podpisem urzędowo poświadczonym.*

art. 25 ust. 1: *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadaje obywatelstwo polskie lub odmawia jego nadania w formie postanowienia.*

+ art. 46: *Obywatel polski, który zrzeka się obywatelstwa polskiego, traci obywatelstwo polskie po uzyskaniu zgody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.*

art. 47 ust. 1: *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może wyrazić obywatelowi polskiemu, na jego wniosek, zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.*

...

KOMPETENCJE ZWIĄZANIE Z OBRONNOŚCIĄ I BEZPIECZEŃSTWEM PAŃSTWA

art. 126 ust. 2 Konstytucji RP

art. 134 Konstytucji RP

1. Prezydent Rzeczypospolitej jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
2. W czasie pokoju Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej.
3. Prezydent Rzeczypospolitej mianuje Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych na czas określony. Czas trwania kadencji, tryb i warunki odwołania przed jej upływem określa ustawa.
4. Na czas wojny Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, mianuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych. W tym samym trybie może on Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych odwołać. Kompetencje Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasady jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej określa ustawa.
5. Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, nadaje określone w ustawach stopnie wojskowe.
6. Kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej, związane ze zwierzchnictwem nad Siłami Zbrojnymi, szczegółowo określa ustawa.

art. 135 Konstytucji RP

Organem doradczym Prezydenta Rzeczypospolitej w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego.

art. 136 Konstytucji RP

W razie bezpośredniego, zewnętrznego zagrożenia państwa Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, zarządza powszechną lub częściową mobilizację i użycie Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

art. 116 ust. 2 Konstytucji RP

Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny jedynie w razie zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umów międzynarodowych wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji. Jeżeli Sejm nie może się zebrać na posiedzenie, o stanie wojny postanawia Prezydent Rzeczypospolitej.

NAJWYŻSZY ZWIERZCHNIK SIŁ ZBROJNYCH
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

mianowanie Szefa Sztabu Generalnego, dowódców rodzajów Sił Zbrojnych, Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych (na czas wojny)

wniosek Ministra Obrony Narodowej

nadawanie stopni wojskowych

**powoływanie i odwoływanie członków
Rady Bezpieczeństwa Narodowego**
(art. 144 ust. 3 pkt 26 – prerogatywa)

**zarządzenie powszechnej lub częściowej mobilizacji
i użycie Sił Zbrojnych**

jeżeli Sejm nie może zebrać się na posiedzenie

postanowienie o stanie wojny

stan wojny ≠ stan wojenny

+ zob. Rozdział XI Konstytucji RP

KOMPETENCJE W SPRAWACH POLITYKI ZAGRANICZNEJ

art. 133 Konstytucji RP

1. Prezydent Rzeczypospolitej jako reprezentant państwa w stosunkach zewnętrznych:
 - 1) ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe, o czym zawiadamia Sejm i Senat,
 - 2) mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli Rzeczypospolitej Polskiej w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych,
 - 3) przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw i organizacji międzynarodowych.
2. Prezydent Rzeczypospolitej przed ratyfikowaniem umowy międzynarodowej może zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie jej zgodności z Konstytucją.
3. Prezydent Rzeczypospolitej w zakresie polityki zagranicznej współdziała z Prezesem Rady Ministrów i właściwym ministrem.

**REPREZENTANT PAŃSTWA
W STOSUNKACH ZEWNĘTRZNYCH**

A
L
E

zob. postanowienie TK
z 20 maja 2009 roku,
sygn. akt Kpt 2/08

wymóg WSPÓŁDZIAŁANIA

art. 146 ust. 1 Konstytucji RP

Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną
i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej.

KOMPETENCJE ZWIĄZANE ZE STANOWIENIEM PRAWA

art. 234 Konstytucji RP

1. Jeżeli w czasie stanu wojennego Sejm nie może zebrać się na posiedzenie, Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów wydaje rozporządzenia z mocą ustawy w zakresie i w granicach określonych w art. 228 ust. 3-5. Rozporządzenia te podlegają zatwierdzeniu przez Sejm na najbliższym posiedzeniu.

2. Rozporządzenia, o których mowa w ust. 1, mają charakter źródeł powszechnie obowiązującego prawa.

+ art. 228 ust. 3-5

podlega zatwierdzeniu przez Sejm
na najbliższym posiedzeniu

w czasie stanu wojennego:
jeżeli Sejm nie może zebrać się na posiedzenie

+ na wniosek Rady Ministrów

rozporządzenie z mocą ustawy
(kontrasygnata Prezesa Rady Ministrów)

art. 142 ust. 1 Konstytucji RP

Prezydent Rzeczypospolitej wydaje rozporządzenia i zarządzenia na zasadach określonych w art. 92 i art. 93.

+ art. 92 i art. 93

rozporządzenia wykonawcze/zarządzenia

(+ art. 144 ust. 3
pkt 29 – prerogatywa)

art. 89 ust. 2 Konstytucji RP

O zamiarze przedłożenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do ratyfikacji umów międzynarodowych, których ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie, Prezes Rady Ministrów zawiadamia Sejm.

+ art. 133 ust. 1-2

ratyfikacja umów międzynarodowych

art. 118 ust. 1 Konstytucji RP

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej i Radzie Ministrów.

+ zob. także: art. 235 ust. 1

prawo inicjatywy ustawodawczej
(+ art. 144 ust. 3 pkt 3 – prerogatywa)

art. 122 ust. 3 Konstytucji RP

Przed podpisaniem ustawy Prezydent Rzeczypospolitej może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją. Prezydent Rzeczypospolitej nie może odmówić podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za zgodną z Konstytucją.

**prawo zwrócenia się do TK z wnioskiem w sprawie
zgodności ustawy z Konstytucją**
(+ zob.: art. 144 ust. 3 pkt 9 – prerogatywa)

art. 122 ust. 5 zd. 1 Konstytucji RP

Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie wystąpił z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego w trybie ust. 3, może z umotywowanym wnioskiem przekazać ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia.

weto ustawodawcze
(+ zob.: art. 144 ust. 3 pkt 6 – prerogatywa)

KOMPETENCJE W RELACJACH Z WŁADZĄ USTAWODAWCZĄ

ORGANIZACYJNE

art. 98 ust. 2 Konstytucji RP (+art. 144 ust. 3 pkt 1 – prerogatywa)

Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu.

art. 109 ust. 2 Konstytucji RP (+art. 144 ust. 3 pkt 2 – prerogatywa)

Pierwsze posiedzenia Sejmu i Senatu Prezydent Rzeczypospolitej zwołuje na dzień przypadający w ciągu 30 dni od dnia wyborów, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 98 ust. 3 i 5.

INICJATYWNE

art. 118 ust. 1 Konstytucji RP

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej i Radzie Ministrów.

art. 125 ust. 2 Konstytucji RP (+art. 144 ust. 3 pkt 5 – prerogatywa)

Referendum ogólnokrajowe ma prawo zarządzić Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

HAMUJĄCE

art. 122 ust. 3 Konstytucji RP

Przed podpisaniem ustawy Prezydent Rzeczypospolitej może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją. Prezydent Rzeczypospolitej nie może odmówić podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za zgodną z Konstytucją.

art. 122 ust. 5 zd. 1 Konstytucji RP

Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie wystąpił z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego w trybie ust. 3, może z umotywowanym wnioskiem przekazać ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia.

...

KOMPETENCJE W RELACJACH Z WŁADZĄ SĄDOWNICZĄ

NIEZAWISŁOŚĆ SĘDZIOWSKA I NIEZALEŻNOŚĆ SĄDÓW

POWOŁYWANIE SĘDZIÓW

(+art. 144 ust. 3 pkt 17 – prerogatywa)

art. 179 Konstytucji RP

Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

art. 183 ust. 3 Konstytucji RP

art. 185 Konstytucji RP

(+ art. 144 ust. 3 pkt 20-24 – prerogatywy)

art. 194 ust. 2 Konstytucji RP

PRAWO ŁASKI

art. 139 Konstytucji RP

Prezydent Rzeczypospolitej stosuje prawo łaski. Prawa łaski nie stosuje się do osób skazanych przez Trybunał Stanu.

KOMPETENCJE W RELACJACH Z RZĄDEM

KOMPETENCJE ZWIĄZANE Z POWOŁYWANIEM RADY MINISTRÓW (+ art. 144 ust. 3 pkt 11 – prerogatywa)

art. 154 Konstytucji RP

1. Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów, który proponuje skład Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami Rady Ministrów w ciągu 14 dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji poprzedniej Rady Ministrów i odbiera przysięgę od członków nowo powołanej Rady Ministrów.

2. Prezes Rady Ministrów, w ciągu 14 dni od dnia powołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej, przedstawia Sejmowi program działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. Wotum zaufania Sejm uchwała bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

3. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie ust. 1 lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie ust. 2 Sejm w ciągu 14 dni od upływu terminów określonych w ust. 1 lub ust. 2 wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków.

art. 155 Konstytucji RP

1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 154 ust. 3 Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę. Sejm w ciągu 14 dni od dnia powołania Rady Ministrów przez Prezydenta Rzeczypospolitej udziela jej wotum zaufania większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

2. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust. 1, Prezydent Rzeczypospolitej skraca kadencję Sejmu i zarządza wybory.

PRZYJĘCIE DYMISJI RADY MINISTRÓW (+ art. 144 ust. 3 pkt 12 – prerogatywa)

art. 162 Konstytucji RP

1. Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów na pierwszym posiedzeniu nowo wybranego Sejmu.

2. Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów również w razie:

1) nieuchwalenia przez Sejm wotum zaufania dla Rady Ministrów,

2) wyrażenia Radzie Ministrów wotum nieufności,

3) rezygnacji Prezesa Rady Ministrów.

3. Prezydent Rzeczypospolitej, przyjmując dymisję Rady Ministrów, powierza jej dalsze sprawowanie obowiązków do czasu powołania nowej Rady Ministrów.

4. Prezydent Rzeczypospolitej, w przypadku określonym w ust. 2 pkt 3, może odmówić przyjęcia dymisji Rady Ministrów.

na wniosek Prezesa Rady Ministrów

DOKONYWANIE ZMIAN W SKŁADZIE RADY MINISTRÓW

art. 161 Konstytucji RP

Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, dokonuje zmian w składzie Rady Ministrów.

ZWOŁANIE RADY GABINETOWEJ (+ art. 144 ust. 3 pkt 15 – prerogatywa)

art. 141 Konstytucji RP

1. W sprawach szczególnej wagi Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Radę Gabinetową. Radę Gabinetową tworzy Rada Ministrów obradująca pod przewodnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej.

2. Radzie Gabinetowej nie przysługują kompetencje Rady Ministrów.

Prezentacja została przygotowana na podstawie:

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: komentarz*, Warszawa 2012;
- Banaszak B., *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2015;
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne: zarys wykładu*, Warszawa 2016;
- Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S., *Prawo konstytucyjne w formie pytań i odpowiedzi*, Wrocław 2003.